

Uçýan at: TULPAR

Category: Kitapcy,Mistika we fantastika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Uçýan at: TULPAR UÇAN AT "TULPAR"

Türk destanlarında atlar da sahipleri kadar olağanüstü özelliklere sahiptirler. İnsan dilinden anlayan ve insan gibi konuşabilen atlar, çoğu zaman sahiplerini tehlikelerden korurlar ve ölümden kurtarırlar. Uçma yeteneğine sahip olan bu atlar eski Türk destanlarında Tulpar adıyla bilinirler.

Başkurt inançlarına göre Tulpar adı verilen kanatlı atın kanatlarını hiç kimse göremez. Tulpar kanatlarını, yalnız karanlıkta, büyük engelleri ve mesafeleri aşarken açar. Eğer birisi tarafından Tulpar'ın kanatları görülürse, Tulpar'ın kaybolacağına inanılır.

Başkurtların kahramanlık destanı olan Ural Batır'da ata tapınmanın izleri korunmuştur. Bu destanda, Tulpar adı verilen kanatlı atlardan olan Akbuzat ve Sarat, gökyüzünde yaşayan tanrısal atlardır. Akbuzat, Göklerin hâkimi Samrav'ın karısı Koyaş'tan (Güneş'ten) doğmuş olan kızları Humay'ın kutsal atıdır. Sarat ise, Samrav'ın Ay'dan doğmuş olan kızı Ayhılu'nun atıdır. Ural Batır ve Akbuzat rivayetlerinde dev at Akbuzat, kahramanların koruyucusu ve yeryüzündeki atların neslini devam ettiren aygır rolünde ortaya çıkar(Sagitov1986:125).

Başkurt rivayetlerine göre, Büyükayı'nın en dıştaki iki yıldızı semavi atlar olup, adları Buzat (Boz at) ve Sarat (Sarı at) olarak bilinir (Sagitov 1986: 125). Karaçay Malkar folklorunda da Küçükayı'nın iki yıldızı Sarı aygır ve Toru (Doru) aygır adlarıyla tanınır (Tavkul2000:100).

Eski Türk destanlarının Tulpar adını taşıyan uçan at motifine

Kuzey Batı Türk lehçelerinin hemen hepsinde ve Uygurca'da rastlamak mümkündür. Tulpar adlı uçan at İdil Ural'da Başkurtlar ve Kazan Tatarları arasında, Orta Asya'da Kazaklar, Kırgızlar, Altaylar, Karakalpaklar arasında olduğu kadar, Kafkaslarda Karaçay Malkarlılar ve Kumuklar arasında da yaşayan en canlı destan unsurudur.

Çeşitli dillerde konuşan Kafkasya halklarının dillerinde ve folklorlarında da Tulpar adının karşımıza çıkması, onların Kumuk ve Karaçay Malkar Türkleriyle girdikleri kültür etkileşimin bir sonucudur.

KumukTürkçesinde ;

«Tulpar dünyanı birevü buççagında busa da, öz yılmısın tabar»
(Tulpar dünyanın bir köşesinde olsa da, kendi sürüsünü bulur)
atasözünde tezahür eden Tulpar adı, onların komşuları olan çeşitli Dağıstan halklarının dillerinde de kendisine bir yer bulmuştur. Avar, Lak, Andi, Dargı ve Tabasaran dillerin de Tulpar kelimesi yaşamaktadır. (Abdullayev 1982:2829).

Prof. Dr. Ufuk TAVUL,

Ankara Üniversitesi. Mistika we fantastika